

**ELEMENTELE CONSTITUTIVE SUBIECTIVE ALE INFRAȚIUNILOR
ÎN DOMENIUL PROPRIETĂȚII INDUSTRIALE***Alexandru PĂDURARU**Catedra Drept Penal și Criminologie*

In this article, it is shown that it's inappropriate that the provision stipulated at par.(1), (3) art.185² PC RM to be filled with the mention regarding the special purpose of obtaining a profit. Similarly, it is established that if the action of disclosure of data and information from the patent application has been made of fault by the one familiar with by the nature of his duties, we are under the offense of misconduct at work place, provided by art.249 of the Penal Code of Romania from 1968. It is argued that AGEPI can't be considered as subject to the offense charged at par.(1) art.185² PC RM. It is shown that it is possible the act of coauthors on the offense of misappropriation of the quality of inventor, provided by art.43 of Law No.129 of Romania from 29.12.1992 on the protection of industrial designs and models.

It is indicated that the liability under art.27 and par.(3) art.185² PC RM will be applied in case where the offender believes mistakenly that products which represent inventions or utility models or include the protected object of invention or utility model, are illegally carried on trade or are unlawfully stored in these goals. Or the procedures, which are inventions or utility models or include the protected object of invention or utility model, are used illegally, although in reality the committed are within the law. It is also argued that the legislature does not require a special quality to the subject of the offense under art.185² PC RM. Therefore, of course, the subject may be not only a representative of the AGEPI. Subject may be a person who, at the expense of the victim, assumes the right belonging to regarding the objects of intellectual property, intentionally giving false statements, operating with false documents entries related to the protection of intellectual property, falsifying documents necessary for issuing the title of protection, producing forged documents or presenting documents containing data that undermine the authority of the protection applicant of the object of intellectual property.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.185² CP RM se caracterizează, întâi de toate, prin intenție directă sau indirectă. De cele mai dese ori, motivul infracțiunii constă în interesul material.

Interesul material constituie motivul generat de necesitatea făptuitorului de a-și spori activul patrimonial (de a obține sau de a reține un câștig material) sau de a-și micșora pasivul patrimonial (de a se elibera de cheltuieli materiale). În opinia lui S.Brînză, pe care o susținem, interesul material se poate prezenta sub următoarele forme: 1) motivul generat de necesitatea făptuitorului de a obține un câștig material pentru sine; 2) motivul generat de necesitatea făptuitorului de a-și reține un câștig material; 3) motivul generat de necesitatea făptuitorului de a se elibera de cheltuieli materiale; 4) motivul generat de dorința făptuitorului de a asigura un câștig material unor terțe persoane (de a obține sau reține un câștig material pentru ele ori de a le elibera de cheltuieli materiale) [1].

În contextul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.185² CP RM, această clasificare poate fi luată în considerație la individualizarea pedepsei, însă nu influențează asupra calificării faptei.

Referindu-se la ipoteza similară din legea penală a Federației Ruse, D.D. Skrebeț propune ca – pentru a restrânge limitele de incriminare a însușirii frauduloase de către un terț a calității de autor al obiectului proprietății industriale și a constrângerii la coautorat – să fie prevăzut un scop special: scopul obținerii unui profit; indicarea unui asemenea scop special reprezintă una dintre trăsăturile individualizante reușite ale reglementărilor de același calibru din legislația penală a Kazahstanului, Georgiei și a Spaniei [2]. Considerăm că o asemenea inițiativă nu-și are rostul în condițiile legii penale a Republicii Moldova. Astfel, am recomandat excluderea din Codul contravențional a art.103, care dublează alin.(1) art.185² CP RM. Implementarea unei asemenea măsuri ar fi suficientă. Iar scopul sau motivul infracțiunii, prevăzute la alin.(1) art.185² CP RM, nu are decât să fie luat în considerație la individualizarea pedepsei, așa cum o cere art.75 CP RM.

În alt context, amintim că, în conformitate cu legislația penală română, divulgarea datelor cuprinse în cererile de brevet este incriminată la art.60 al Legii nr.64 a României din 11.10.1991 privind brevetele de invenție. Prevederi similare se conțin la art.43 al Legii nr.129 a României din 29.12.1992 privind protecția desenelor și modelelor industriale, precum și la alin.3 art.40 al Legii nr.255 a României din 31.12.1998 privind protecția noilor soiuri de plante.

Totodată, în conformitate cu legislația penală română, însușirea fără drept a calității de inventator este incriminată la art.58 al Legii nr.64 a României din 11.10.1991 privind brevetele de invenție. Prevederi similare se conțin la art.41 al Legii nr.129 a României din 29.12.1992 privind protecția desenelor și modelelor industriale.

În legătură cu ambele aceste infracțiuni, V.Lazăr opinează că ele sunt săvârșite cu intenție directă sau indirectă. Această poziție este reiterată referitor la celelalte infracțiuni în domeniul proprietății industriale [3].

Privind această opinie prin prisma dreptului penal al Republicii Moldova, exprimăm următoarea poziție: aceste fapte infracționale sunt săvârșite cu intenție directă. Argumentele de rigoare sunt cele prezentate de N.F. Kuznețova și I.M. Teajkova: „La comiterea infracțiunilor, în cazul cărora legiuitorul le fixează momentul de consumare în momentul săvârșirii acțiunii sau inacțiunii, intenția indirectă nu este posibilă” [4]. În același context, I.Hadârcă dezvoltă ideea: „Cum poate făptuitorul să admită conștient că săvârșește o acțiune (inacțiune) prejudiciabilă? Odată ce el o săvârșește, rezultă în mod inevitabil că o și dorește. O altă concluzie ar intra în contradicție cu regulile logicii” [5]. Au dreptate acești autori, luând în considerație că din prevederea de la lit.b) alin.1 art.19 al Codului penal român din 1968 rezultă că fapta este săvârșită cu intenție indirectă când făptuitorul prevede rezultatul faptei sale și, deși nu-l urmărește, acceptă posibilitatea producerii lui. Astfel, în eventualitatea admiterii ideii că infracțiunea formală poate fi săvârșită cu intenție indirectă, ar rezulta că este posibilă acceptarea de către făptuitor a posibilității săvârșirii faptei, în timp ce fapta este comisă. Ceea ce ar fi un nonsens.

Totuși, opinia lui V.Lazăr poate fi acceptată dacă luăm în considerație conceptul de urmare imediată, utilizat în dreptul penal român: spre deosebire de conceptul de urmare prejudiciabilă (utilizat în dreptul penal al Republicii Moldova), cel de urmare imediată presupune chiar și o stare de pericol care nu evoluează până la un prejudiciu efectiv de ordin fizic sau material. În acest caz, este posibilă acceptarea de către făptuitor a posibilității producerii urmării imediate a infracțiunii.

În altă privință, din punctul de vedere al lui M.A. Hotca și M. Dobrinou, dacă divulgarea datelor și informațiilor din cererea de brevet s-a realizat din culpa celui care le cunoștea prin natura atribuțiilor de serviciu, ne aflăm în condițiile infracțiunii de neglijență în serviciu [6]. Putem accepta o astfel de părere, dar numai în cazul în care luăm în considerație criticile aduse *supra* unei alte opinii a celor doi autori: „Prin inacțiune, datele din cererea de brevet sunt anume expuse pentru a fi consultate sau copiate de către persoanele interesate... Prin inacțiune, făptuitorul nu ia măsurile necesare pentru a preveni consultarea directă sau accidentală a documentelor” [7]. Mai sus am menționat că, în acest caz, este descris un exemplu de acțiune, alături de un exemplu care nu are nici o legătură cu divulgarea. Iar neluarea de măsuri necesare pentru a preveni consultarea directă sau accidentală a documentelor poate fi calificată, eventual, ca neglijență în serviciu având caracter infracțional sau disciplinar. Luând aceasta în considerație, consemnăm că, dacă acțiunea de divulgare a datelor și informațiilor din cererea de brevet s-a realizat din culpa celui care le cunoștea prin natura atribuțiilor de serviciu, ne aflăm în condițiile infracțiunii de neglijență în serviciu, prevăzute la art.249 al Codului penal român din 1968.

Cât privește scopul infracțiunii – în cazul infracțiunilor, prevăzute la art.58 al Legii nr.64 a României din 11.10.1991 privind brevetele de invenție și la art.41 al Legii nr.129 a României din 29.12.1992 privind protecția desenelor și modelelor industriale – deși legea nu o cere expres, acțiunea săvârșită trebuie să aibă ca scop obținerea pe nedrept a calității de inventator sau de autor al desenului și modelului industrial. Or, în toate procedurile în fața OSIM, solicitantul este considerat a fi persoana îndreptățită la acordarea brevetului. Precizăm că, pentru consumarea infracțiunilor în cauză, este necesar ca scopul nominalizat să fie realizat. În caz contrar, ne vom afla în prezența tentativei la aceste infracțiuni.

În alt context, subiectul infracțiunii specificate la alin.(1) art.185² CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani.

Legiuitorul cere o calitate specială pentru subiectul infracțiunii în cazul modalității de răspândire a informațiilor privind invenția, modelul de utilitate, desenul sau modelul industrial, soiul de plantă, topografia circuitului integrat fără consimțământul autorului (creatorului) sau al succesorului său în drepturi, până la publicarea oficială a datelor din cererea de înregistrare: persoana căreia aceste informații i-au fost încredințate sau i-au devenit cunoscute în alt mod. În acest caz, subiect poate fi un funcționar din cadrul AGEPI, dar și oricare altă persoană căreia aceste informații i-au fost încredințate sau i-au devenit cunoscute în alt mod.

În context, atrage atenție opinia lui V.Iustin cu privire la subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.185² CP RM: „Subiect al infracțiunii poate fi o persoană fizică, responsabilă, având împlinită vârsta de 16 ani, care face parte din personalul AGEPI, adică persoană care are atribuții de primire, păstrare sau soluționare a cererilor pentru înregistrarea obiectelor de proprietate industrială, precum și persoana care efectuează lucrări în legătură cu invențiile. Din categoria acestora din urmă fac parte, de exemplu: consilierii în proprietate industrială, mandatarii, care reprezintă inventatorul în cadrul procedurilor din fața AGEPI și persoanele care participă la reproducerea grafice ce trebuie anexate la cererea depusă. Totodată, reieșind din dispoziția alin.(1) art.185² CP RM, subiect al infracțiunii poate fi orice salariat al AGEPI care, din întâmplare sau în cadrul atribuțiilor de serviciu, intră în posesia datelor unui dosar ce a fost depus pentru înregistrare, iar ulterior le divulgă. De asemenea, subiect al infracțiunii poate fi: autorul obiectului de proprietate industrială, în situația în care el solicită eliberarea de către AGEPI a unui titlu de protecție; succesorul său în drepturi, atunci când autorul invenției și-a cedat dreptul la eliberarea titlului de protecție privind obiectele de proprietate industrială sau instituția pentru invențiile realizate de salariat în exercitarea unui contract de muncă ce prevede o misiune inventivă încredințată în mod explicit. În cazul în care invenția rezultă dintr-un contract de cercetare, în lipsa unei clauze contrare, dreptul la brevet de invenție aparține instituției care a comandat cercetarea. Totodată, subiect al infracțiunii poate să apară și AGEPI, persoană juridică, din cauza perturbării raporturilor de serviciu provocate de conduita nelegală manifestată de personalul propriu, precum și datorită angajării răspunderii sale materiale pentru prejudiciile provocate prin actele malversative comise de aceștia, care prin acțiunile lor pot face publice materialele cererii depuse printr-o eventuală publicare a lor înainte de termenul specificat în legile speciale privind obiectele de proprietate industrială” [8].

În legătură cu această viziune, se impun următoarele observații: 1) nu este clar de ce autorul restrânge calitatea subiectului infracțiunii examinate doar la sfera invențiilor. Or, din dispoziția de la alin.(1) art.185² CP RM se desprinde cu claritate că vizate sunt și alte obiecte ale proprietății industriale: modelul de utilitate; desenul sau modelul industrial; soiul de plantă; topografia circuitului integrat; 2) AGEPI nu poate fi considerat subiect al faptei incriminate la alin.(1) art.185² CP RM. Aceasta rezultă din interpretarea sistemică a sancțiunii de la această normă și dispoziției de la alin.(4) art.21 CP RM: „Persoanele juridice, cu excepția autorităților publice, răspund penal pentru infracțiunile pentru săvârșirea cărora este prevăzută sancțiune pentru persoanele juridice în Partea Specială din prezentul Cod”. În sancțiunea de la alin.(1) art.185² CP RM nu este prevăzută nici o pedeapsă pentru persoanele juridice.

În alt registru, referindu-ne la una din ipotezele similare din legislația penală română – divulgarea datelor și informațiilor din cererea de brevet – observăm că situația este de altă natură.

Astfel, privitor la subiectul infracțiunii specificate la art.60 al Legii nr.64 a României din 11.10.1991 privind brevetele de invenție, V.Lazăr afirmă: „În primul rând, poate fi o persoană care lucrează în cadrul OSIM și ia cunoștință, în orice mod, de datele cuprinse într-o cerere de brevet sau în documentația care constituie depozitul reglementar. Subiectul activ al acestei infracțiuni poate fi și o persoană care efectuează lucrări în legătură cu invențiile” [9]. Cu privire la subiectul aceleiași infracțiuni, C.R. Romițan face următoarea precizare: „Nu este obligatoriu ca angajatul OSIM să aibă atribuții directe de primire, păstrare ori soluționare a cererilor de înregistrare a invențiilor, acesta putând fi chiar un simplu salariat care, din întâmplare sau în exercitarea atribuțiilor de serviciu, intră în posesia datelor unui dosar depus pentru înregistrare, iar ulterior le divulgă” [10].

Un punct de vedere similar este exprimat cu privire la subiectul infracțiunii prevăzute la art.43 al Legii nr.129 a României din 29.12.1992 privind protecția desenelor și modelelor industriale [11].

Ținând seama de calitatea specială a subiectului infracțiunilor în cauză și de condițiile în care acestea sunt săvârșite, ajungem la concluzia că ele nu întotdeauna prezintă caracteristicile unei variante de specie a abuzului în serviciu.

Cât privește altă ipoteză prevăzută în legislația penală română – însușirea pe nedrept a calității de autor al desenului sau modelului industrial – C.R. Romițan susține cu drept cuvânt: „În cazul în care un grup de persoane, constituit pe baza unei înțelegeri, a creat un desen sau model industrial, subiect activ poate fi chiar una dintre aceste persoane care își însușește, fără drept, calitatea de autor unic al desenului sau modelului industrial” [12]. Privitor la o ipoteză similară, V.Lazăr afirmă just: „Subiectul activ al acestei infracțiuni poate fi orice persoană fizică răspunzătoare penal și care nu are dreptul la calitatea de autor. Chiar și coautorii invenției respective pot fi subiecți ai acestei infracțiuni, în acele ipoteze în care ei acționează astfel că la înregistrarea invenției să apară ca autori exclusivi” [13].

Însă, ideea exprimată în continuare de către acest autor pune în gardă: „Nu este posibilă participația sub forma coautoratului, deoarece calitatea de inventator este legată direct de o persoană fizică” [14]. Chiar dacă este așa, nu se exclude situația când două sau mai multe persoane se înțeleg în prealabil în vederea însușirii pe nedrept a calității de inventator, astfel încât să obțină împreună calitatea de coautori ai invenției. Iată de ce, considerăm că este posibil coautoratul la infracțiunea de însușire pe nedrept a calității de inventator.

În cele ce urmează vor fi analizate latura subiectivă și subiectul infracțiunii specificate la alin.(2) art.185² CP RM.

La concret, latura subiectivă a faptei infracționale prevăzute la alin.(2) art.185² CP RM se caracterizează prin intenție directă sau indirectă. Motivul infracțiunii se exprimă, de cele mai dese ori, în interesul material.

În opinia unor autori, printre alte motive se numără: năzuința de a reuși în lupta concurențială; năzuința de a acapara piața de desfacere a mărfurilor; năzuința de a discredita concurentul etc. [15] În ce ne privește, considerăm că, în condițiile legislației Republicii Moldova, astfel de motive sunt specifice nu pentru infracțiunea prevăzută la alin.(2) art.185² CP RM, dar pentru infracțiunea de concurență neloyală (art.246¹ CP RM). Or, tocmai această infracțiune presupune după caz: crearea, prin orice mijloace, de confuzie cu întreprinderea, cu produsele sau cu activitatea industrială sau comercială a unui concurent; răspândirea, în procesul comerțului, de afirmații false, care discreditează întreprinderea, produsele sau activitatea de întreprinzător a unui concurent; inducerea în eroare a consumatorului referitor la natura, la modul de fabricare, la caracteristicile, la aptitudinea de întrebuințare sau la cantitatea mărfurilor concurentului; folosirea denumirii de firmă sau a mărcii comerciale într-o manieră care să producă confuzie cu cele folosite legitim de un alt agent economic; compararea în scopuri publicitare a mărfurilor produse sau comercializate ale unui agent economic cu mărfurile unor alți agenți economici.

Referitor la scopul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.185² CP RM, vizavi de o ipoteză similară, А.И. Бойко consideră că folosirea ilicită a mărcii poate atrage răspunderea penală numai dacă urmărește scopul înlesnirii desfacerii mărfurilor sau al discreditării titularului mărcii și a calităților comerciale ale mărfurilor pe care se aplică respectiva marcă [16]. Cât privește prima parte a acestei afirmații, o putem accepta: înlesnirea desfacerii mărfurilor poate fi urmărită de subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.185² CP RM. Dimpotrivă, scopul discreditării titularului mărcii și a calităților comerciale ale mărfurilor pe care se aplică respectiva marcă este specific nu infracțiunii date, dar celei prevăzute la art.246¹ CP RM.

În ce privește latura subiectivă a infracțiunilor prevăzute la art.83 și 86 ale Legii nr.84 a României din 15.04.1998 privind mărcile și indicațiile geografice, caracteristicile acestora nu se deosebesc principial de caracteristicile laturii subiective a infracțiunilor specificate la art.58 și 60 ale Legii nr.64 a României din 11.10.1991 privind brevetele de invenție, la art.41 și 43 ale Legii nr.129 a României din 29.12.1992 privind protecția desenelor și modelelor industriale, precum și la alin.3 art.40 al Legii nr.255 a României din 31.12.1998 privind protecția noilor soiuri de plante.

În legătură cu tipul de intenție care poate fi manifestat în raport cu asemenea infracțiuni, este relevantă următoarea constatare din practica judiciară română: „Infracțiunea prevăzută la lit.b) alin.1 art.83 din Legea nr.84/1998, constând în punerea în circulație, fără drept, a unui produs purtând o marcă identică sau similară cu o marcă înregistrată pentru produse identice sau similare și care prejudiciază pe titularul mărcii înregistrate, se săvârșește cu intenție directă sau indirectă. În cauză, autoarea infracțiunii, în calitate de administrator al unei societăți comerciale, poartă întreaga responsabilitate pentru operațiunile comerciale desfășurate de societate, având obligația și posibilitatea să constate că marfa cu care martorul făcea aprovizionarea este contrafăcută și să nu o expună spre vânzare. Sub aspectul laturii subiective a infracțiunii de contrafacere, inculpata a acționat cu intenție directă, în sensul că, deși nu a urmărit, a acceptat posibilitatea prejudicierii titularilor mărcilor prin punerea în circulație a unor însemne identice cu mărcile protejate și fără a verifica, în lipsa certificatului de proprietate și a declarației de conformitate, dacă în această modalitate se aduce atingere unor drepturi exclusive de proprietate intelectuală” [17].

Considerăm această constatare de-a dreptul bulversantă: „inculpata a acționat cu intenție directă, în sensul că, deși nu a urmărit, a acceptat posibilitatea prejudicierii titularilor mărcilor”. Este clar că, de fapt, s-a avut în vedere intenția indirectă, nu intenția directă. În acest plan, G.Antoniou afirmă pe bună dreptate: „Există intenție indirectă când infractorul prevede rezultatul faptei (elementul intelectual) și, deși nu-l urmărește, acceptă riscul producerii lui (elementul volitiv). Această modalitate a intenției apare, de regulă, în cazul acțiunilor sau inacțiunilor susceptibile de o pluralitate de rezultate; făptuitorul urmărește unul din aceste rezultate, dar

întrevede și posibilitatea altor urmări adiacente, în raport cu care acceptă riscul de a produce și aceste rezultate ca să poată realiza rezultatul urmărit” [18].

În alt context, subiectul infracțiunii, prevăzute la alin.(2) art.185² CP RM, este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, persoana juridică (cu excepția autorității publice) poate evolua ca subiect al infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.185² CP RM.

În alt context, privitor la subiectul infracțiunilor în domeniul proprietății industriale, care sunt similare infracțiunii specificate la alin.(2) art.185² CP RM, este vorba despre orice persoană fizică responsabilă penalmente, indiferent dacă este cetățean român sau străin ori dacă este un apatrid cu domiciliul în străinătate sau în România. Nu se cere nici o calitate specială pentru subiectul acestor infracțiuni.

Cât privește noțiunile desemnând subiectul infracțiunilor respective, considerăm că acestea sunt bine cunoscute din punct de vedere conceptual din investigațiile asupra infracțiunilor analizate anterior. De aceea, nu vom insista asupra acestora.

Privitor la latura subiectivă și subiectul infracțiunilor prevăzute la alin.(2¹)-(2³) art.185² CP RM, menționăm că latura subiectivă a infracțiunilor în cauză se caracterizează prin intenție directă sau indirectă. Motivul infracțiunii se exprimă, de cele mai dese ori, în interesul material.

Subiect al infracțiunilor specificate la alin.(2¹)-(2³) art.185² CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, persoana juridică (cu excepția autorității publice) poate fi subiectul infracțiunii analizate.

Nu există diferențe sesizabile între caracteristicile laturii obiective și ale subiectului infracțiunii, prevăzute la lit.c) alin.(1) art.83 al Legii nr.84 a României din 15.04.1998 privind mărcile și indicațiile geografice, și caracteristicile aceluiași elemente constitutive ale infracțiunii prevăzute la lit.b) alin.(1) art.83 al Legii nr.84 a României din 15.04.1998 privind mărcile și indicațiile geografice, elemente pe care le-am examinat mai sus.

În cele ce urmează vor fi examinate latura subiectivă și subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.185² CP RM.

Astfel, latura subiectivă a infracțiunii în cauză se caracterizează prin intenție directă sau indirectă. Motivul infracțiunii se exprimă, de cele mai dese ori, în interesul material.

Referitor la scopul infracțiunii, exprimându-și punctul de vedere vizavi de infracțiunea de contrafacere a obiectului unei invenții (art.299 din Codul penal român din 1968), infracțiune asemănătoare sub anumite aspecte cu cea prevăzută la alin.(3) art.185² CP RM, Gh.Nistoreanu și A.Boroi afirmă pe drept cuvânt: „Nu prezintă relevanță dacă făptuitorul a săvârșit infracțiunea pentru uzul personal sau în vederea comercializării obiectului contrafăcut” [19].

În legătură cu infracțiunea de punere în circulație a produselor contrafăcute (art.300 din Codul penal român din 1968), care de asemenea comportă anumite tangențe cu fapta incriminată la alin.(3) art.185² CP RM, O.Loghin și T.Toader opinează: „Eroarea făptuitorului cu privire la proveniența produselor înlătură răspunderea penală a acesteia” [20]. Această părere trebuie privită prin prisma dispoziției de la alin.1 art.51 din Codul penal român din 1968: „Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, când făptuitorul, în momentul săvârșirii acesteia, nu cunoștea existența unei stări, situații sau împrejurări de care depinde caracterul penal al faptei”. În legătură cu această reglementare, S.Bogdan afirmă: „Eroarea poate să intervină din cauza evaluării eronate a premiselor care au stat la baza deliberării. Dacă motivele subiectului au la bază reprezentări denaturate asupra realității, aceasta se va răsfrânge și asupra procesului deliberativ și alegerii corecte a conduitei care să corespundă scopurilor urmărite de subiect” [21].

Astfel, în contextul faptei incriminate la art.300 din Codul penal român din 1968, se înlătură răspunderea penală atât în cazul în care făptuitorul consideră eronat că produsele puse în circulație sunt produse contrafăcute (deși acestea nu sunt contrafăcute), cât și în cazul în care făptuitorul consideră eronat că produsele puse în circulație nu sunt produse contrafăcute (deși acestea sunt contrafăcute).

În același timp, constatăm lipsa unei prevederi, similare cu art.51 din Codul penal român din 1968, în legea penală a Republicii Moldova. Iată de ce, se va aplica răspunderea în baza art.27 și alin.(3) art.185² CP RM, în situația în care făptuitorul consideră eronat că produsele, ce constituie invenții sau modele de utilitate ori includ obiectul invenției sau al modelului de utilitate protejate, sunt puse ilegal în circulație economică sau stocate ilegal în aceste scopuri, ori procedeele, ce constituie invenții sau modele de utilitate ori includ obiectul invenției sau al modelului de utilitate protejate, sunt folosite ilegal, deși în realitate cele săvârșite sunt în limitele legalității.

Această soluție de calificare se desprinde din concepția tentativei de infracțiune, consacrate la art.27 CP RM: „Se consideră tentativă de infracțiune acțiunea sau inacțiunea intenționată îndreptată nemijlocit spre săvârșirea unei infracțiuni dacă, din cauze independente de voința făptuitorului, aceasta nu și-a produs efectul”. Cu alte cuvinte, dacă intenția făptuitorului este îndreptată spre săvârșirea unei fapte ilegale, iar, din cauze independente de voința făptuitorului, fapta și-a pierdut caracterul ilegal, infracțiunea nu-și produce efectul în integralitate, încheindu-și desfășurarea la etapa de tentativă.

În rest, în ce privește latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art.59 al Legii nr.64 a României din 11.10.1991 privind brevetele de invenție (și, implicit, a infracțiunilor specificate la art.299 și 300 ale Codului penal român din 1968), caracteristicile acestora nu se deosebesc principial de caracteristicile laturii subiective a infracțiunilor prevăzute în legislația penală a României, analizate anterior.

Subiect al infracțiunii, prevăzute la alin.(3) art.185² CP RM, este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, persoana juridică (cu excepția autorității publice) poate fi subiectul infracțiunii specificate la alin.(3) art.185² CP RM.

Cât privește infracțiunea specificată la art.299 al Codului penal român din 1968, Gh.Nistoreanu și A.Boroși consideră că subiect activ al acestei infracțiuni este orice persoană fizică (cetățean român sau străin); în această calitate se poate afla atât o persoană particulară, cât și un funcționar care ia cunoștință, prin natura atribuțiilor de serviciu, de invenția în cauză sau specialiștii care lucrează la transpunerea în practică a invenției” [22]. Cu privire la subiectul infracțiunii prevăzute la art.300 al Codului penal român din 1968, aceiași autori afirmă că subiect activ poate fi orice persoană fizică, dispoziția de incriminare neprezentând vreo condiție cu privire la persoana făptuitorului [23]. Opinii similare sunt exprimate în legătură cu subiectul infracțiunii prevăzute la art.59 al Legii nr.64 a României din 11.10.1991 privind brevetele de invenție [24].

În continuare vor fi examinate latura subiectivă și subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.185² CP RM.

Latura subiectivă a faptei infracționale prevăzute la alin.(4) art.185² CP RM se caracterizează prin intenție directă sau indirectă. În cele mai multe cazuri, motivul infracțiunii constă în interesul material.

Referitor la infracțiunile prevăzute la art.42 al Legii nr.129 a României din 29.12.1992 privind protecția desenelor și modelelor industriale – infracțiuni care prezintă afinități cu infracțiunea specificată la alin.(4) art.185² CP RM – V.Lazăr susține: „Latura subiectivă la această infracțiune se realizează numai sub forma intenției directe, deoarece legiuitorul cere ca operațiunea de reproducere a desenului sau modelului industrial să se facă fără drept și în scopul fabricării de produse cu aspect identic. Considerăm că expresia „fără drept” privește și celelalte operațiuni alternative prevăzute de legiuitor, pentru că făptuitorul știe rezultatul și urmărește realizarea lui” [25].

Un punct de vedere asemănător îl exprimă S.Brînză: „În ce privește aspectele specifice ale laturii subiective a infracțiunilor analizate, este necesar a consemna scopurile speciale cu care pot fi realizate modalitățile normative alternative ale faptei infracționale cercetate: a) scopul fabricării de produse cu aspect identic – în cazul modalității de reproducere, fără drept, a desenului sau modelului industrial; b) scopul punerii în circulație ori folosirii – în cazul modalităților de fabricare, oferire spre vânzare, vânzare, import, folosire sau stocare de produse cu aspect identic [26].

Așadar, scopul special este cel care imprimă vinovăției caracterul de intenție directă.

În alt registru, subiectul infracțiunii, prevăzute la alin.(4) art.185² CP RM, este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani. La fel, persoana juridică (cu excepția autorității publice) poate fi subiectul infracțiunii specificate la alin.(4) art.185² CP RM.

În ce privește subiectul infracțiunilor prevăzute la art.42 al Legii nr.129 a României din 29.12.1992 privind protecția desenelor și modelelor industriale, caracteristicile acestora nu se deosebesc principial de caracteristicile subiectului infracțiunii prevăzute la art.59 al Legii nr.64 a României din 11.10.1991 privind brevetele de invenție (și, implicit, al infracțiunilor specificate la art.299 și 300 ale Codului penal român din 1968).

În cele ce urmează ne vom referi la elementele constitutive subiective ale infracțiunii prevăzute la alin.(5) art.185² CP RM.

Latura subiectivă a faptei infracționale în cauză se caracterizează prin intenție directă sau indirectă. În cele mai multe cazuri, motivul infracțiunii constă în interesul material.

Subiect al infracțiunii analizate este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, persoana juridică (cu excepția autorității publice) poate fi subiectul infracțiunii specificate la alin.(5) art.185² CP RM.

Infracțiunea, specificată la alin.(5) art.185² CP RM, se aseamănă, în anumite privințe, cu unele dintre infracțiunile prevăzute la art.27 și 40 ale Legii nr.255 a României din 31.12.1998 privind protecția noilor soiuri de plante. În ce privește latura subiectivă și subiectul acestor infracțiuni, trăsăturile acestora nu se deosebesc principial de caracteristicile laturii subiective și ale subiectului infracțiunii prevăzute la art.59 al Legii nr.64 a României din 11.10.1991 privind brevetele de invenție (și, implicit, ale infracțiunilor specificate la art.299 și 300 ale Codului penal român din 1968).

În alt context, elementele constitutive subiective ale infracțiunii, prevăzute la alin.(6) art.185² CP RM, prezintă aceleași note caracteristice cu cele ale infracțiunii specificate la alin.(5) art.185² CP RM.

Infracțiunea, prevăzută la alin.(6) art.185² CP RM, prezintă anumite afinități cu infracțiunile prevăzute la art.40 al Legii nr.16 a României din 06.03.1995 privind protecția topografiilor circuitelor integrate.

Cu privire la subiectul infracțiunilor în cauză, M.A. Hotca și M. Dobrinou consemnează: „Subiect activ poate fi orice persoană fizică sau juridică ce îndeplinește condițiile răspunderii penale” [27]. Într-o manieră mai desfășurată, dar fără a preciza dacă este vorba de o persoană fizică sau juridică, V.Lazăr arată: „Subiectul activ nu este circumstanțiat, putând fi orice persoană, responsabilă penal. În această situație se poate afla chiar creatorul topografiei, dacă acesta întreprinde un act prohibit de lege după transmiterea drepturilor sale unor terțe persoane, prin cesiune ori prin succesiune” [28].

În contextul analizat, precizăm că, în conformitate cu art.19¹ al Codului penal român din 1968, persoanele juridice, cu excepția statului, a autorităților publice și a instituțiilor publice care desfășoară o activitate ce nu poate face obiectul domeniului privat, răspund penal pentru infracțiunile săvârșite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice, dacă fapta a fost săvârșită cu forma de vinovăție prevăzută de legea penală; răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit, în orice mod, la săvârșirea aceleiași infracțiuni.

În rest, în ce privește latura subiectivă a infracțiunilor prevăzute la art.40 al Legii nr.16 a României din 06.03.1995 privind protecția topografiilor circuitelor integrate, caracteristicile acestora nu se deosebesc esențial de caracteristicile laturii subiective a infracțiunilor prevăzute în legislația penală a României, analizate anterior.

Finalmente, ne vom referi la elementele constitutive subiective ale infracțiunii prevăzute la art.185³ CP RM.

Astfel, latura subiectivă a infracțiunii date se caracterizează prin intenție directă. De cele mai multe ori, motivul infracțiunii constă în interesul material.

Subiect al infracțiunii analizate este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, persoana juridică (cu excepția autorității publice) poate fi subiectul infracțiunii specificate la art.185³ CP RM.

Conform pct.12 al anexei nr.1 la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Statutului și structurii Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală, nr.1378 din 13.12.2004, AGEPI este instituția care: recepționează și supune expertizei cererile privind eliberarea titlurilor de protecție pentru obiectele proprietății industriale; gestionează registrele naționale de cereri și titluri de protecție acordate pentru invenții, pentru noi soiuri de plante, pentru mărci de produse și servicii, pentru denumiri de origine ale produselor, pentru desene și modele industriale, pentru modele de utilitate, pentru topografii ale circuitelor integrate, pentru alte obiecte ale proprietății industriale.

Astfel, nu este exclus ca documentele, depuse la AGEPI în vederea obținerii titlului de protecție, să fie supuse unor înscrieri false de către un funcționar din cadrul AGEPI, care a fost însărcinat cu examinarea respectivelor documente. Aceasta e posibil atunci când documentele depuse nu îndeplinesc unele cerințe esențiale, iar solicitantul intervine pe lângă funcționarul respectiv ca acesta să „rectifice” conținutul documentelor, astfel încât acestea să fie puse în concordanță cu cerințele normative stabilite. În această ipoteză, autorul infracțiunii este funcționarul din cadrul AGEPI. Datorită acestei calități speciale, el trebuie să poarte răspundere potrivit art.332 CP RM. La rândul său, persoana, care l-a determinat să săvârșescă infracțiunea (adică solicitantul titlului de protecție pentru obiectul proprietății intelectuale), trebuie să răspundă conform alin.(4) art.42 și art.332 CP RM. Dacă respectivul funcționar a acceptat să opereze înscrierile false, aflate în examinare, în schimbul unei remunerații necuvenite, cele săvârșite de el trebuie să fie calificate nu doar în baza art.332 CP RM, dar și potrivit art.324 sau 330 CP RM. Totodată, cel care i-a acordat această remunerație (adică, solicitantul titlului de protecție pentru obiectul proprietății intelectuale) urmează a fi tras la răspundere nu doar conform alin.(4) art.332 CP RM, dar și în corespundere cu art.325 sau alin.(3), (4) sau (5) art.330 CP RM [29].

Este posibil ca inițiativa de operare a înscrierilor false în documentele ce țin de protecția proprietății intelectuale să nu provină de la solicitantul titlului de protecție pentru obiectul proprietății intelectuale. Mai mult decât atât, e posibil ca operarea unor asemenea înscrieri să se facă împotriva intereselor acestuia de către funcționarul din cadrul AGEPI. Ipoteza dată este cu puțință atunci când respectivul funcționar operează înscrierile false în documentele aflate în examinare, pentru a crea impresia că acestea nu corespund cerințelor normative stabilite, astfel încât cererea depusă să fie respinsă. Motivul săvârșirii în aceste condiții a infracțiunii, specificate la art.332 CP RM, poate consta în concurența neloială: funcționarul în cauză reprezintă interesele unei persoane care dorește să beneficieze în mod fraudulos de dreptul exclusiv de a exploata obiectul proprietății intelectuale. Nu se exclude ca funcționarul din cadrul AGEPI să-i divulge unui asemenea defraudator esența obiectului proprietății intelectuale, până la publicarea cererii de către solicitantul de bunăcredință, fără consimțământul acestuia. În aceste împrejurări, răspunderea funcționarului dat trebuie să survină nu doar conform art.332 CP RM, dar și în baza alin.(1) art.185² CP RM.

În alt registru, ținem să menționăm că legiuitorul nu reclamă o calitate specială pentru subiectul infracțiunii prevăzute la art.185² CP RM. De aceea, bineînțeles, subiect poate fi nu doar un funcționar din cadrul AGEPI. Subiect poate fi și o persoană care, în detrimentul victimei, își arogă dreptul aparținând acesteia asupra obiectelor proprietății intelectuale, prezentând declarații intenționat false, operând cu înscrieri false în documentele ce țin de protecția proprietății intelectuale, falsificând documentele necesare eliberării titlului de protecție, perfectând documente falsificate sau prezentând documente cu date care subminează autoritatea solicitantului de protecție a obiectului de proprietate intelectuală. De această dată, un funcționar din cadrul AGEPI este cel care recepționează declarațiile sau documentele false specificate.

Infracțiunea, specificată la art.185³ CP RM, comportă similarități cu infracțiunile prevăzute la lit.e)-g) alin.1 art.40 al Legii nr.255 a României din 31.12.1998 privind protecția noilor soiuri de plante. Este vorba de: falsul la înscrierea unui soi în Registrul Național al Brevetelor de Soiuri Protejate; întocmirea de rapoarte false, precum și falsificarea documentațiilor cerute de numita lege; furnizarea de documente care conțin informații false.

Nu este neapărat ca subiectul acestor infracțiuni să aibă vreo calitate specială. Mai mult, dacă infracțiunile date se săvârșesc de un funcționar în exercițiul atribuțiilor de serviciu, răspunderea va fi agravată în baza alin.4 art. 40 al Legii nr.255 a României din 31.12.1998 privind protecția noilor soiuri de plante.

În rezultatul analizei de drept penal a elementelor constitutive subiective ale infracțiunilor în domeniul proprietății industriale, pot fi formulate următoarele **concluzii**:

1) nu este oportun ca dispoziția de la alin.(1) art.185² CP RM să fie completată cu mențiunea privind scopul special al obținerii unui profit;

2) dacă acțiunea de divulgare a datelor și informațiilor din cererea de brevet s-a realizat din culpa celui care le cunoștea prin natura atribuțiilor de serviciu, ne aflăm în condițiile infracțiunii de neglijență în serviciu, prevăzute la art.249 din Codul penal român din 1968;

3) AGEPI nu poate fi considerat subiect al faptei incriminate la alin.(1) art.185² CP RM;

4) este posibil coautoratul la infracțiunea de însușire pe nedrept a calității de inventator, prevăzută la art.43 al Legii nr.129 a României din 29.12.1992 privind protecția desenelor și modelelor industriale.

Referințe:

1. Brînză S. Răspunderea pentru omorul săvârșit din interes material (lit.b) alin.(2) art.145 CP RM): examinarea unor aspecte controversate // Revista Națională de Drept, 2008, nr.10, p.5-11.
2. Скребец Д.Д. Уголовно-правовые аспекты борьбы с преступлениями против изобретательских и патентных прав, с.11.
3. Lazăr V. Infracțiuni contra drepturilor de proprietate intelectuală, p.118, 122, 146.
4. Курс уголовного права. Часть Общая. Том 1 / Под ред. Н.Ф. Кузнецовой, И.М. Тяжковой. - Москва: Зерцало, 1999, с.313.
5. Hadîrcă I. Răspunderea pentru infracțiunile săvârșite în sfera circulației substanțelor narcotice, psihotrope, a analoagelor și precursorilor acestora. - Chișinău: CEP USM, 2008, p.218.
6. Hotca M.A., Dobrinou M. Infracțiuni prevăzute în legi speciale, p.639.
7. Ibidem, p.623.
8. Iustin V. Analiza juridico-penală a infracțiunilor privind răspândirea informațiilor care se referă la obiectele de proprietate industrială, precum și însușirea frauduloasă de către un terț a calității de autor sau constrângerea la coautorat (alin.(1) art.185² CP RM), p.57-62.

9. Lazăr V. Infrațiuni contra drepturilor de proprietate intelectuală, p.121.
10. Romișan C.R. Protecția penală a proprietății intelectuale. - București: C.H. Beck, 2006, p.226.
11. Lazăr V. Infrațiuni contra drepturilor de proprietate intelectuală, p.152.
12. Romișan C.R. Protecția penală a proprietății intelectuale, p.242.
13. Lazăr V. Infrațiuni contra drepturilor de proprietate intelectuală, p.116.
14. Ibidem.
15. Демьяненко Е.В. Уголовная ответственность за незаконное использование товарного знака, с.13; Кузнецов А.П., Изосимов С.В., Бокова И.Н. Незаконное использование товарного знака: проблемы реализации уголовной ответственности, с.30-39.
16. Бойко А.И. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Ростов-на-Дону: Феникс, 1996, с.416-417.
17. Infrațiunea prevăzută de art.83, lit.b din Legea nr. 84/1998. Elemente constitutive. Latura subiectivă // http://www.osim.ro/publicatii/editura/TOATE%20MATERIALELE/BULETIN%20DE%20JURISPRUDENTIA%20ONLINE/01_MARCI/PENAL/Partea%20speciala/Infrațiunea%20prevazuta%20de%20art.%2083_lit_b%20din%20L%2084_1998%20Elemente%20constitutive_Latura%20subiectiva.pdf
18. Antoniu G., Mitrache C., Stănoiu R. și alții. Noul Cod penal comentat. Vol.I. - București: ALL Beck, 2006, p.194.
19. Nistoreanu Gh., Boroi A. Drept penal. Partea Specială. - București: ALL Beck, 2002, p.421.
20. Loghin O., Toader T. Drept penal român. Partea Specială. - București: Șansa, 1999, p.515.
21. Bogdan S. Eroarea în dreptul penal. - București: Universul Juridic, 2008, p.15.
22. Nistoreanu Gh., Boroi A. Drept penal. Partea Specială. - București: ALL Beck, 2002, p.421.
23. Ibidem, p.422.
24. Hotca M.A., Dobrinioiu M. Infrațiuni prevăzute în legi speciale, p.628.
25. Lazăr V. Infrațiuni contra drepturilor de proprietate intelectuală, p.150-151.
26. Brînză S. Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului, p.623.
27. Hotca M.A., Dobrinioiu M. Infrațiuni prevăzute în legi speciale, p.632.
28. Lazăr V. Infrațiuni contra drepturilor de proprietate intelectuală, p.150-151.
29. Reșetnicov A. Falsificarea documentelor depuse la Agenția de Stat pentru Protecția Proprietății Intelectuale în vederea obținerii titlurilor de protecție pentru obiectele proprietății industriale. În: Lecturi AGEPI. - Chișinău: AGEPI, 2007, p.117-126.

Prezentat la 02.09.2011